

Mándy Gábor alábbi tanulmánya a szerző ETO iránti nyilvánvaló elkötelezettsége ellenére hozzászólásra, vitára készítheti az olvasókat. A szerző véleményezésre elküldte a kéziratát a téma szakértőinek, akik közül Prokné Palik Mária és Ungváry Rudolf megjegyzéseit olvashatják a cikk után. Szerkesztőségünk várja a további észrevételeket.

Régi ETO, új ETO

Mándy Gábor

Ebben az eszmefuttatásban a gyakorló osztályozó szemszögéből próbálom meg elemezni a régi ETO hibáit, aztán áttekintem az új kiadás legfontosabb változásait, megvizsgálom, hogy az új ETO mennyiben lett jobb vagy rosszabb a réginél, s végül néhány javaslatot teszek az új ETO-ra való átállással kapcsolatban. „Régi ETO” alatt az UDC 1989-es kiadásából 1990-ben készült magyar rövidített kiadást értem (amelyet a könyvtárak többségében ma is használnak)¹, „új ETO-n” pedig az UDC Publ. No. P057 nyomán készült magyar fordítást.²

1. Mi volt a baj a régi ETO-val?

A tudományos-műszaki fejlődés, valamint a tudományrendszerezési elvek változása minden osztályozási rendszert előbb-utóbb elavulttá tesz, az új fogalmaknak helyet kell keresni. (Az ebből adódó problémákat tömören jellemzi Prokné Palik Mária³.)

Ameddig ez megoldható a régi táblázat használatával, addig nem olyan égető a reform, de egy idő után kényelmetlenné válik a régi zubbony, át kell alakítani.

Nem lényegtelen azonban, hogy ki hol érzi szükségnek azt a zubbonyt. Az alábbiakban felsorolom, hogy nekem mint osztályozónak milyen problé-

máim voltak a régi ETO-val. (Mivel a legtöbb könyvtárban nem vagy csak ritkán használják a teljes kiadást, megjegyzéseimet az ETO 1990-es rövidített kiadására korlátozom. A jelzetek részletességében jelentős különbségek vannak a teljes és a rövidített kiadás között, de a gondolatmenetem szempontjából ennek nincs jelentősége.)

1.1. Prekoordináció

Az ETO prekoordinált osztályozási rendszer, de vannak a posztkoordinációt lehetővé tevő vonásai is. Ez utóbbiakkal kezdem, mert ebből van kevesebb. A kettőspontos viszonyítást meg lehet

fordítani, azaz cédulakatalógus használata esetén mindkét jelzetelem szerint be lehet sorolni a cédulát. Egyes általánosan közös alosztásokat (mint például a földrajzi vagy formai alosztást), a jelzatlánc elejére is lehet tenni, ennek révén lehet például földrajzi katalógust szerkeszteni vagy a szótárakat egybevonni a (038) jelzet előrevetésével.

A baj az, hogy ezek a lehetőségek nagyon szűkösek. Az ún. előnyszabály megszabja a több jelzetelemesi lehetőség esetén használandó sorrendet (a fő táblázati számtól a nyelvi alosztásig), és amire van egy konkrét jelzet, arra nem használunk jelzetkombinációt. Így például a politikai szociológiát – bár az egyformán beletartozik a szociológia és a politika körébe – csak a szociológián belül lehet kifejezni, mert csak ott van számára kijelölt hely: 316.334.3 politikai alrendszerek és intézmények, a politika szociológiája. Az irodalmi műfajokat csak a konkrét irodalmakon belül lehet jelezni (pl. egy rendezvény alkalmából nehéz lenne összegyűjteni az összes mesét, anekdotát, elbeszélő költeményt). Ugyanez érvényes a földrajzi, a népi, a nyelvi alosztásra (vendég érkezésekor a szakkatalógus alapján nehéz lenne kigyűjteni az összes kazah vonatkozású vagy a szláv nyelveken megjelent műveket). A történelmen belül könnyen megtalálható az egy korszakot tárgyaló szakirodalom, de az ETO nem ad lehetőséget arra, hogy összegyűjthessük az egy adott időszakkal foglalkozó összes, különböző témájú dokumentumot. (E tekintetben figyelemreméltó az a kísérlet, amelyet az OMIKK-ban folytattak, az online katalógusban megvalósítható csonkolásos keresésekre.⁴⁾

A tudományrendszerezés szerinti megközelítésnek kisebb jelentősége van a mi korunkban, amikor szinte minden témakört más témakörökkel kapcsolatosan is tanulmányoznak, és már nem lehet előre megmondani, hogy melyek az osztályozás elsődleges, másodlagos, harmadlagos szempontjai. Szinte minden szempont számít, minden szempont keresési pont lehet (az olvasó fejében), illetve kellene, hogy legyen (a katalógusban).

A számítógép korában lehetővé vált az egyes jelzetek tetszőleges társítása a visszakeresés során, ezért egyre anakronisztikusabb a hagyományos, egyirányú megközelítés. Jelzetalakotási szempontból ügyes megoldásnak látszott a viszonyítás három válfajának elkülönítése (szimpla kettőspont, dupla kettőspont és a szögletes zárójellel jelölt csoportképzés), de a számítógép ezeket a finomságokat egyrészt nem látja, másrészt a jelenlegi állapotok szerint nem veszi figyelembe.

1.2. Tárgyszó jelleg

Az ETO hierarchikus rendszer, elvileg mindennek megvan a maga előre meghatározható helye. De bizonyos dolgok kilógnak ebből a rendszerből. Ezeket jelenleg különböző eszközökkel fejezhetjük ki, de ehhez az kell, hogy az osztályozók egyetértsenek az ily módon előállított mesterséges jelzetek jelentésében. Ez pedig oda vezet, hogy az olvasónak is tudnia kell, mi mit jelent – a könyvtárosok szerint.

A régi ETO-ban a 222/224 kombináció fejezte ki az Ótestamentumot, az 592/599 kombináció az állatrendszertant, a (47+57) földrajzi alosztás Oroszországot, illetve a Szovjetuniót (az európai és az ázsiai területeket együtt). Jobb lett volna, ha ezekre külön jelzetet használunk, de például az utóbbi esetben egy olyan ország, amelyik két kontinensre is átnyúlik, nem illeszthető be a mélységi osztályozásba. Így az olvasónak tudnia kell a komplex jelzetek „hivatalos” megnevezését, nehezen tudná a keresőkérdést önállóan megfogalmazni. De ha eleve tudnunk kell, hogy milyen kombinációt kell keresnünk, akkor mire való a szakrendszer és a mélységi tagolás?

A tárgyszó jelleg érhető tetten az időalosztásban is. A „18” nem teljesen azonos a XIX. századdal (hiszen az 1801-től 1900-ig tartott), de megegyezés alapján így fejezzük ki az évszázadokat. Az ETO táblázatban elszórtan még sok ilyen megállapodásos jelzetet találhatunk. Ezek persze inkább javítják a rendszer használatát, mintsem rontanak, de a logika megbontása révén bizonytalanabbá és eklektikusabbá teszik azt. A tárgyszóként funkcionáló jelzeteket külön meg kell ta-

nulni, illetve meg kell magyarázni az olvasónak. Némileg hasonló problémák vannak a földrajzi alosztások és az irodalom területén. Az egyes városok azonosítására jelenleg könyvtárként eltérő a gyakorlat. Budapestnek van saját földrajzi jelzete (439.151), ennek ellenére előfordul a (439Budapest), a (439-2 Budapest) és a (439-2Bp.) is. Az utóbbi különösen vitatható, amikor azzal számolunk, hogy a mi online katalógusainkat Buenos Airesből vagy Pekingből is használhatják. A 894.511 jelzet tagolásakor előfordulhat a Jókai Mór, Jókai M, Jókai, sőt a J betű magában is. Ugyanez érvényes a királyokra, pápákra, szentekre stb. Mindezeket tudnia kell az olvasónak, ha meg akarja találni (ha gyorsan akarja megtalálni) a keresett műveket.

1.3. Kevert tartalom

Az idő szerint alosztásban keverednek a természetes megjelölések és az elméleti időfogalmak. Ez a gyakorlatban kevés gondot okoz, hiszen az utóbbiak a „3”-nál kezdődnek, és nincs nagy valószínűsége, hogy valaki a XXI. század elején arról akarna értekezni, hogy mi lesz 3000-ben. De az már igazi ellentmondás, hogy a „10” jelzet (XI. század) megelőzheti a „634”-et (neolitikus kor). Hasonló problémával találkozunk a népi alosztásoknál. Ezeket elvileg a nyelvi alosztásból képezzük, így lesz a =20 angol nyelvű dokumentumból (=20) angol nép. De vannak olyan népi alosztások, amelyek nem képezhetők a nyelvből, például (=081) primitív, természeti népek, (=083) fejlődő népek, (=1.100) kozmopolita népek, holott nincs primitív nyelv, fejlődő nyelv vagy kozmopolita nyelv. Ráadásul ezen az alosztáson belül felbukkannak földrajzi kategóriák is: (=1.37) az ókori Róma lakói vagy (=1.493) Belgium lakói. (Az utóbbi nagy szerencse, hiszen belga nyelv sincs.) Közismert, hogy egyes főosztályokon és osztályokon belül is igen vegyes tartalommal találkozunk. Az 1-es főosztály a filozófián kívül magában foglalja a pszichológiát és az erkölcsant, a 3-as főosztályban van népesedés, szociológia, politika, közgazdaságtan, jog, hadtudomány,

biztosításügy, nevelésügy, néprajz, valamint egy nyúlfarknyi mérésügy, a 6-os főosztályon belül található egyrészt az orvostudomány, másrészt a mezőgazdaság és a különféle iparágak, beleértve a közlekedést. Megemlítendő, hogy a számítógépes hardver mellett (az elektronikán belül) van a szoftver, a programozás ugyanakkor felbukkan a matematikában is. A logikus tagolásnak ellentmond a művészetek és a sport társítása (a 7-es főosztályon belül), és ugyanígy erőltetett a földrajz és a történelem összehozása (a 9-es főosztályban).

A régi ETO vallási főosztálya erősen elfogult volt a kereszténység javára. A 22 a Biblia, a 23/28 a kereszténység. A nem keresztény vallások általában a 29-es osztályba (általános és összehasonlító vallástudomány, vallástörténet), és azon belül a 292/299-es szakokba voltak beszüfolyva. Ez olyan ellentmondásokhoz vezet, mint hogy a kereszténység megelőzi az időben jóval korábban keletkezett hindu és zsidó vallást, illetve a görög-római mitológiát. A nem keresztény vallások bizonyos elemeit (pl. a vallásalapító élete, szent iratok, szertartások, szerzetesrendek) nem lehetett ott kifejezni, ahova tartoztak, illetve – öszvérmegoldásként – csak a keresztény egyház megfelelő elemével való párhuzam kínálkozott, pl.297 (iszlám), viszonyítva a 236.6 jelzettel (mennyország). Ez olyan bizarr, hogy az igazhitű kollegák sem találnának a mohamedán paradicsomba, ahol hurik várják őket...

1.4. Komplikált analógiák

Ismeretes, hogy a nyelvtudomány, a dokumentum nyelve, a népi alosztás és a nemzeti irodalmak jelzetei között analógiás kapcsolat van. Ez azonban túlságosan komplikált, a tulajdonképpeni nyelvi azonosítót más és más alapszámhoz kell hozzátenni, és a három számjegyenkénti tagolás is változik:

A magyar nyelv azonosítója a 94511-es sorszám. Ebből:

809.451.1 magyar nyelv,
=945.11 magyar nyelvű dokumentum,
(=945.11) magyar nép,

894.511 magyar irodalom.

Ugyanez a csiki-csuki van a földrajzi analógiás csoportban:

(439) Magyarország,

908.439 Magyarország általános ismertető leírása,

914.39 Magyarország földrajza,

943.9 Magyarország története.

A nyelvtudományon belül különösen nyakatekert szabályokat találunk. Például a 801-en (a nyelvészet és filológia általános kérdésein) belüli tagolás (801.1 helyesírás és kiejtés, 801.2 szófajok, 801.3 szókincs, szótárak, 801.4 hangtan, 801.5 nyelvtan, 801.6 verstan stb.) visszaköszön az egyes nyelvek sajátosságainál, de már kötőjeles formában -1 helyesírás, -2 szófajok, -3 szókincs, szótárak, -4 hangtan, -5 nyelvtan, -6 verstan, azaz a pontból kötőjel lesz. 801.4 hangtan, 802.0 angol nyelv, 802.0-4 angol hangtan. A 800.21 a nyelvtudományon belül a nyelvek ősformáit jelöli. Ebből a .21-ből az egyes nyelveknél -021 lesz. A 800.864 titkos nyelvek, zsargonok általában, ami az egyes nyelvekkel összekapcsolva -086.4 lesz.

A nyelvtörténeti korszakoknak a 800.2-ből kötőjel-nullássá változtatott tagolása az egyes irodalmakon belül is alkalmazható, így például a 82-023 az irodalmak középső korszakát jelenti, tehát 820-023 az angol irodalom fejlődésének középső szakasza. Itt az eszperantó irodalom a kakukktójas, hiszen a -089.2 is a nyelvtörténeti korszakok alá került, mintha ez lenne minden nyelvnél a legfejlettebb szakasz.

A regény alműfajait használhatjuk az elbeszélésnél is: 82-312.4 bűnügyi regény, ebből 82-322.4 bűnügyi novella. Ráadásul a szépirodalmi műfajok alosztásai a filmtudományban is jelentéssel bírnak, ebből 791.43-312.4 a bűnügyi film. Ezek az analógiák segítenek a jelzetszerkesztésben, de megnehezítik az értelmezést. Amellett a filmműfajok választékát erősen korlátozza a szépirodalmi párhuzam. Némelyik ezek közül kissé erőltetettnek hat, pl. a 791.43-92 dokumentumfilm, híradófilm, riportfilm nem nagyon hasonlít az eredeti 82-92 jelzetre (periodikák, újságok, folyóiratok, krónikák, vitairatok, röpiratok).

1.5. Különleges alosztásfajták

Az alosztásokat többnyire könnyű felismerni, mert a fő táblázati számhoz logikusan kapcsolódnak. De nem mindig ez a helyzet. A számvégződéses alosztások egy jelzetsor végén bukkannak fel, és nehéz eldönteni, hogy ez a hosszú jelzet azért nincs meg a táblázatunkban, mert az nem eléggé részletező, vagy pedig azért, mert azt egy ilyen, első látásra nehezen felismerhető szabály szerint képezték. Ilyenek vannak a kohászat szakban. A 669...5 számvégződéses alosztás, amelynek jelentése: ötvözetek. A 669.3 réz, ha hozzáteesszük az 5-ös számot, a réz ötvözeit kapjuk. Ugyanígy: 669.4 ólom, 669.45 ólom-ötvözet, 669.5 cink, 669.55 a cink ötvözeit, 669.6 ón, 669.65 ón-ötvözetek. A dolgot tovább komplikálja, hogy a többszörös ötvözeteket már aposztrófós alosztással kapcsoljuk egymáshoz, oly módon, hogy a fém 669 utáni számát aposztróffal hozzáteesszük az első fém 5-tel képzett ötvözetéhez. Így áll össze a 669.35'5'6'4 mint réz-cink-ón-ólom-ötvözet (réz-ötvözet cinkkel, ónnal és ólommal).

Az aposztrófós korlátozottan közös alosztások más helyeken is felbukkannak. Így a kémiában (pl. 547.234'212 etil-hidrazin, ami az 547.234 hidrazinok és az 547.212 etán kombinációja) vagy a pártoknál: a 329.11 konzervatív irányzatból és a 329.17 nemzeti irányzatból áll elő a 329.11'17 nemzeti-konzervatív irányzat. A formai alosztások közül különösen nehéz a (02) könyv általában, a (0.05) dokumentumok a sajátos használói kategóriák szempontjából, valamint a -05 személyi alosztás kombinációja: -053.2 gyermekek, ebből (02.053.2) gyermekeknek szánt könyv. Ehhez hasonlóan (05) a folyóirat, amiből (05.053.2) a gyermekeknek szánt folyóirat. A pont nullás korlátozottan közös alosztás felismerése a jelzetértelmezésben okoz gondokat. Létezik olyan pont nullás jelzet, amely nem alosztás, pedig annak látszik. A 140.8 a világnézet. Az egyes tantárgyak jelzetét oly módon kell képezni, hogy a 372.8-hoz hozzáteesszük a tudományág jelzetét, tehát a filozófia (1) mint tantárgy jelzete 372.81. Ha a világnézet alapjai

című tantárgy valóban a világnézetről szólna, akkor azt a 372.814.08 fejezné ki, amely nincs benne a táblázatban, és a .08 minden látszat ellenére nem korlátozottan közös alosztás. Az egyik hallgató erre megjegyezte, hogy ha a jelzeteket nem ponttal, hanem vesszővel tagolnánk, akkor sokkal könnyebb lenne a dolgunk. Na persze. Aki nem mélyedt még el a könyvtártudományban, annak lehetnek ilyen praktikus ötletei...

1.6. Hiányzó jelzetek

Van néhány olyan tárgykör, amelyik nagyon hiányzott a régi ETO tematikájából. A technikai fejlődés új eredményei (pl. a számítástechnikában, az űrkutatásban, az atomfizikában vagy a genetikában) természetesen előbb-utóbb valamilyen formában be is kerülnek az ETO újabb kiadásába. De van néhány jelzet, amelynek kimaradása az ETO tényleges hiányossága. Ilyen hiányzó jelzet az új államalakulatok földrajzi lenyomata: a Közös Piac országai, az Európai Unió, vagy a FÁK és a szovjet utódállamok. Vagy az olyan alkalmi társulások, mint „visegrádi államok”. A hiányzó földrajzi jelzeteket többféleképpen próbáljuk pótolni, de ezek mindegyike vitatható. Az Európai Unió mint földrajzi kategória jelölésére ilyen kísérlet a (4-62) európai országok közössége katonai vagy védelmi szempontból, illetve a (4-672) európai államok piactudomány. Az egyik pontatlan (mert nem védelmi jellegű a társulás), a másik túl tág, ugyanúgy, mint a (4) Európa lenne, hiszen nem mindegyik európai állam tagja az Európai Uniónak, pedig mindegyikben már piactudomány működik. Katonai szövetségnek pedig ott a NATO (az USA-val és Kanadával), és amit ezért nem is korlátozhatunk Európára. A szociológiában az egyes ismertetőjegyek alapján tekintett csoportokat (pl. nők, férfiak, bűnözők) csak az egyének oldaláról lehet megközelíteni. A társadalmi folyamatoknál csak az előre vívő változások, a fejlődés szerepel, a visszafejlődés („ellenforradalom”), valamint a stagnálás nem. A társadalmi kommunikáció lényegi elemei és az információ-szétsugárzás

a szociológián belül található, de a tömegkommunikáció már az üzemszervezéshez, azon belül a tájékoztatásügyhöz tartozik. Utólag mosolygunk azon, hogy a nemzetközi osztályozási rendszer is elfogadta azt a marxista doktrínát, miszerint a szocialista demokrácia és a népi demokrácia fejlettebb a parlamenti demokráciánál. Viszont szerencse, hogy a „harmadik világ” kategória nem került bele az ETO-ba, így legalább a „másodiknak” tekintett szocialista világ széthullása nem okozott bonyodalmakat. A csillagászati osztályból nagyon hiányzanak a Naprendszeren kívüli, ún. exobolygók. Igaz, hogy vannak „feltételezett bolygók”, de ezek helye a Naprendszerben, az 523-as szakon belül van kijelölve.

A néprajzon belül nincs tárgyi néprajz, illetve csak a ruházat jelzi a népviseleteket (de ugyanott tévesen szerepel a nudizmus, hiszen az egyáltalán nem etnográfiai jelenség, hanem fürdőzési szokás, illetve életmód kérdése). A népi építkezés (a skanzen fő témája) be van erőltetve a 728.8-ba (falusi lakóház) és a 728.1-be, esetleg a -22-es földrajzi alosztással kiegészítve, illetve az építőművészetnél használható még a .031.4-es korlátozottan közös alosztás: 72.031.4 európai népek ősi paraszti vagy népi művészete, a népi gyógy módokat pedig a 615.8-ban (fizioterápia) találjuk. Nincs népi fazekasság, csak fazekasárúk, a fazekasság módszerei (az utóbbi ráadásul az ősrégészetben belül), illetve megint a művészethez fordulhatunk, a művészi fazekasság népi stílusáért: 738.031.4. Mindezeket persze könnyen ki lehetne fejezni a 39-es szakhoz való kettőspontos viszonyítással is, de a néprajzi osztály nem tartalmaz erre semmiféle ajánlást (miközben betöltetlen a 399-es jelzet).

1.7. ETO-nyelv

Az olvasók számára nehezen használható volt az ETO betűrendes mutatója, mivel az abban szereplő kifejezések gyakran távol álltak a mindennap használatos nyelvtől (nemcsak a konyhanyelvtől, ami természetes, hanem a szerzők és a szakirodalom élő nyelvétől is).

Például a *Ludas Matyi* c. hetilappal kapcsolatos irodalmat nehezen tudnák megtalálni az olvasók, hiszen a betűrendes mutatóban nincs sem satirikus folyóirat, sem vicclap, csak „humorisztikus lapok, élclapok”. Néhány további példa: A rasszizmus helyett „mozgalmak egyes rasszok vagy nemzetiségek ellen” szerepel, és a gyakran tárgyalt antiszemitizmust itt csak jelzetszerkesztési példaként említi a táblázat, a betűrendes mutatóban kizárólag a – nem annyira jelentős – vallási értelmét találjuk (ami így félrevezető). Hasonlóképpen hiányzik a rendszerből a cionizmus is, amit csak a „mozgalmak egyes rasszok vagy nemzetiségek érdekében” és a zsidó etnikai alosztás összekapcsolása fejez ki ki, és nincs nyoma a betűrendes mutatóban. A családjogon belül van „a szülők és gyermekek közötti jogviszony”, „a gyermek személyéről való gondoskodás”, de nincs gyermektartási díj, csak „gyermektartási pótlék” (a bérügyön belül, amit a gondozást végző szülő javára levonnak). Van „disszidálás elősegítése” (a büntetőjogon belül), de a disszidálást magát valahol a 325-ös szakban (kivándorlók és elűzöttek, emigránsok, száműzöttek) kellene elhelyezni. A művelődéspolitikát az ETO a 008:32 jelzetkombinációval próbálja kifejezni (ami nem szerepel a betűrendes mutatóban), miközben van egy „speciális, ágazati gazdaságpolitika” jelzet, és ide kerül példaként a „szövetkezeti politika”. De hova tegyük a vidékfejlesztési politikát, a színházpolitikát, a nőpolitikát, az egészségpolitikát? (Ezeknek a „-politikáknak” van egy szakmai, és van egy gazdasági, költségvetési vonatkozásuk.) Nincs maffiabűnözés, nincs galeri, sem csoportos bűnelkövetés, nincs titkos szolgálat, csak „titkos szolgálat útján történő politikai befolyásolás” (a külpolitikán belül), nincs ipari kémkedés, a kémkedés a büntetőjogon és a hadtudományon belül létezik. Nincs környezetszennyezés, csak „az ember káros hatása a környezetre”. A régi ETO-ban az őslénytant mechanikusan kapcsolták a növény- és állattanhoz, ennél fogva nem volt egyértelmű a dinoszauruszok helye (ez a kategória természetesen a betűrendes mutatóból is hiányzik). Olyan frivol példát csak a cikkem

olvasmányossága kedvéért említek itt, mint a „vibrátorok” (természetesen a mechanikán belül). Szelídebb példa: amit mi közönségesen képregénynek ismerünk, az az ETO nyelvén „rajzszorozat”. És még hosszan sorolhatnánk. Általánosságban azt állapíthatjuk meg, hogy az ETO-jelzetek megnevezésének felsorolása nem oldja meg a visszakeresés problémáját. Hiányzik az utalózás – a szinonimákról és az önálló jelzetként nem használt, de mégis valamely jelzet fogalmába beleérthető élő fogalmakról, kifejezésekről, továbbá sok ténylegesen használt jelzetkombináció felsorolása (ezekből csak a táblázatban is tételszerűen szereplő jelzetek szerepelnek: Ószövetség, állattrendszertan stb.) Vesd ezt össze a Köztaurusz megoldásaival!

2. A legfőbb változások áttekintése

Először azt nézzük meg, mi nem változott. Változatlan maradt a főosztályok rendje, a 4-es főosztály még mindig betöltetlen. Egészében véve keveset változott a nullás, az egyes, az ötös főosztály, valamint a hatos főosztályon belül az orvostudomány, a 3-ason belül a jog, a politika, a neveléstudomány, a formai, a földrajzi, az idő szerinti alosztások túlnyomó része. Ez megnyugtató, hiszen a rendszer tartóoszlopai stabilak, a legfontosabb részei továbbra is használhatók. A segéd táblázatok között a legnagyobb változás a szempont szerinti, pont nulla nullás alosztások felszámolása. Ugyanakkor megjelentek a tulajdonság szerinti, -02-vel kezdődő alosztások. A kettő között azonban nincs közvetlen megfelelés. A szempont szerint alosztások egy részét bedolgozták a formai alosztásokba, némelyiknek már eddig is megvolt a főtáblázati megfelelője, így a .004.69 felújítás témakör szerepelt a gyártásszervezésen belül is, a .001.86 tapasztalatcsere pedig az üzemszervezésen belül. Ezeknek a szempont szerinti alosztásoknak a megszüntetését tehát elfogadhatjuk – habár erősen vitatható, hogy, például a könyvtárosok vagy pedagógusok tapasztalatcsereit érdemes-e az üzemszervezési jelzettel társítani, vagy az ügyfelekkel való kap-

csolatot ésszerű-e az irodaszervezésen belül tárgyalni (651.459.2), amikor mindenféle (oktatási, egészségügyi, igazgatási, rendészeti és egyéb) intézménynél is megtalálható ez a funkció.

A -02 jelzettartományba olyan új „tulajdonságok” kerültek bele, mint például

- 021.131 virtuális,
- 021.271 analóg,
- 021.273 felcserélhetőség,
- 021.54 természetes eredetű,
- 021.58 szintetikus, gyártott,
- 022.233 optimális,
- 024.24 moduláris, modulokból álló,
- 026.39 irányítható,
- 027.242 multifunkcionális,
- 027.43 önműködő,
- 027.44 számítógépes, számítógéppel segített,
- 028.81 radikális stb.

Ezen kívül főosztályok segítségével is létrehozhatunk a táblázatban nem szereplő tulajdonságokat, például -029:17 erkölcsi tulajdonságok, -029:6 műszaki tulajdonságok, -029:7 művészi tulajdonságok.

A földrajzi alosztásokban a természeti tájak, az (1-92)-től (1-929.9)-ig, új helyre kerültek: az eddig üres, (290)-től (299)-ig terjedő számtartományba. Például az Antarktisz korábban (1-923), most (292.3), ide jobban is illik, hiszen semmiféle más földrajzi jelzethez nem lenne kapcsolható.

Nagymértékben csökkent viszont az ókori helyek részletezettsége. A régi Görögország kilenc jelzetéből egy maradt meg: (38). A római birodalom külső tartományaival együtt eltűnt Pannónia jelzete is.

A fő táblázatokon belül jelentős átalakulások a számítástechnika és a nyelvtudomány, illetve az utóbbival összefüggő irodalomtudomány területén következtek be.

A 004-es osztályba hozták össze a **számítógéptudomány** és számítástechnika fontosabb aspektusait.

Néhány példa:

004 a számítógép-tudomány, számítástechnika (korábban 519.6 és 681.3 – az előbbi szakban a „számoló matematika” maradt, az utóbbi jel-

zet megszűnt)

004.021 algoritmusok (ennek matematikai része megmaradt az 510.51-ben)

004.056 adatvédelem (korábban 659.2.012.8)

004.085.22 optikai adathordozó, CD (korábban 681.3.076, 681.327.68, ill.

681.846.5)

004.3 számítógép-hardver (korábban 681.3.02, illetve a 681.32)

004.35 perifériák (korábban 681.3.022)

004.38 számítógéptípusok (korábban 681.31)

004.4 szoftver (korábban 681.3.06, ill. 519.68, 519.688)

004.43 egyes programnyelvek (korábban 519.682, ill. 800.92)

004.7 számítógépes hálózatok (korábban 681.324)

A **nyelv- és irodalomtudomány** új szerkezete követi az újabb nyelvészeti felfogást az egyes nyelvek kapcsolatairól. Például az angol a germán nyelvek közé került, és szétvált a klasszikus latin és a klasszikus görög nyelv (az előbbi megelőzi a neolatin nyelveket, az olaszt, a franciát, a spanyolt, a portugált). Az uráli nyelvek (és ezen belül a magyar) közelebb kerültek a japánhoz és a koreaihoz, mint a kaukázusi nyelvekhez. Fontos változás az is, hogy míg korábban a nyelvtudomány (802/809) foglalta magában az összes nyelvet, és ebből lehetett kialakítani a dokumentum nyelvének jelzetét, most megfordult a viszony, a dokumentum nyelvének táblázata a legbővebb, és ebből kell levezetnünk a nyelvtudományi jelzetet. És maguk a számok is nagyot változtak.

Az új ETO fontos fejleménye, hogy a nyelvet és az irodalmat egy közös elágazási ponttól egyformán fejazzük ki. A jelzetek megjelenésében és megalkotási módjában is vannak változások. Míg korábban a 80-as osztály volt a nyelvészet, az egyes nyelvek a 802-től a 809-ig terjedtek, az egyes nyelvek irodalma pedig a 820-tól 899-ig, az új ETO-ban a 81 a nyelvészet, minden konkrét nyelv a 811-en belülre kerül, az egyes nyelvek irodalma pedig a 821-be, ugyanazokkal a számsorokkal. Ezáltal sokkal áttekinthetőbb lett a rendszer.

Néhány példa:

811.111 angol nyelv, 811.112.2 német nyelv, 811.511.141 magyar nyelv, ebből

821.111 angol irodalom, 821.112.2 német irodalom, 821.511.141 magyar irodalom

A nyelv, a dokumentum nyelve, az etnikai alosztás és az irodalom közötti analógiák megmaradtak, csak a számok változtak.

=111 angol nyelvű dokumentum, (=111) angolok, 811.111 angol nyelv és 821.111 angol irodalom,

illetve

=511.141 magyar nyelvű dokumentum, (=511.141) magyarok, 811.511.141 magyar nyelv és 821.511.141 magyar irodalom.

A nyelvtudományon belüli változtatások is az ésszerűsítést mutatják. Korábban a 800 és 801 osztályon belüli, ponttal kapcsolódó alosztások fejezték ki a nyelvek fejlődési szakaszait, a nyelvhelyességet, a helyesírást és kiejtést vagy a szókincset, most ezek többnyire aposztrófós alosztásokká váltak. Például a régi ETO-ban 800.21 a nyelvek ősfarmája (és láttuk, mennyire komplikált volt az egyes nyelvek jellemzőivel való analógia követése), az újban 81'01 az ősi, archaikus szakasz. A régiben 801.1 volt a helyesírás és kiejtés, az újban 81'35 a helyesírás és 81'355 a kiejtés. A régi ETO-ban 801.3 volt a lexikológia, az újban 81'374.

Épp ebben a tárgykörben van egy radikálisnak nevezhető változás is, amely az ETO-jelzettek rendjének lazítása felé vezet. Míg a két- vagy többnyelvű szótárak jelzete a régi ETO-ban 801.3 (azaz egy külön nyelvtudományi fő táblázati szám) volt, az új ETO-ban a (038) formai alosztással kezdjük a jelzetsort, és ez után jöhetnek a nyelvek alosztásai. A német–francia szótár a régi ETO-ban: 801.3=30=40, az új ETO-ban pedig (038)=112.2=131.1.

Ugyanakkor az új ETO-ban is megvan a kétnyelvű szótárak jelzete, a 81'374.82, de ez a kétnyelvű szótárra mint tárgyra vonatkozik, nem pedig magukra a szótárakra.

Maradjunk még a lexikográfiai résznél, amely a korábbinál sokkal bonyolultabbá és ellent-

mondásosabbá vált. A 81'374.2 a szótártípusok tartalmi szempont szerint. A 81'373.421 jelenti a szinonimákat. Ebből a szinonimaszótár jelzete úgy állítható elő, hogy a 81'373.4 utáni részt (itt ez a 21) levágjuk, majd a megismételt 374.2-höz hozzáillesztjük: 81'374.2'374.221. Az archaizmusok jelzete 81'373.44, itt a második 4-est vágjuk le, tehát az archaizmusok szótára 81'374.2'374.24 lesz. Hasonló módon lesz az idegen szavak jelzetéből (81'373.45) az idegen szavak szótára (81'374.2'374.25). A szlengszótáraknál azonban megáll a tudomány, hiszen a szleng jelzete más jellegű: 81'276, abból pedig a fentebbi logika szerint aligha lehet levágni a 81'373.4 utáni részt. Az új ETO-ban erről a jelzetszerkesztési technikáról semmiféle útmutatást nem találunk.

A 81'373.46 a speciális szavak, szakszavak, ebből áll elő a 81'374.2'374.26-os jelzetkombináció (szakszótárak), amihez már csak az egyes szakok jelzeteit kell hozzátenni, kettőspontos viszonyítással. 81'374.2'374.26:1 a filozófiai szótárak, 81'374.2'374.26:54 kémiai, vegyészeti szótárak. Mivel az egyes szakszótárakat a (038)-as formai alosztással kapcsoljuk a szakszámhoz, tehát 1(038) vagy 54(038), természetesen a fenti komplikált jelzetek is csak az ilyen-olyan tárgykörökkel kapcsolatos szótárirodalomra mint témára alkalmazhatók.

A retorika (a régi ETO-ban 82.08) jelzete 808, és ezen belül van a 808.1 írói mesterség, írásművészet, a 808.51 szónoklás, sőt, a 808.25 „négerezés” (a más személy neve alatt megjelenő szövegek készítése) – ez utóbbi sokkal inkább jogi természetű fogalom, mint hogy az írásművészeti kérdésként kezeljük. A nyelvészeti irányzatok a kötőjeles 81-es szakokba kerültek (ezen belül 81-116.6 a generatív nyelvészet), az általános nyelvészet az aposztrófós 81-ben van, ezen belül 81'342 a fonetika (korábban 801.4), 81'35 a helyesírás (korábban 801.1), 81'36 a nyelvtan (korábban 801.5), a generatív grammatika pedig 81'364.

A klasszikus latin nyelv nyelvtana a régi ETO-ban 807.1-5, ahol maga a fő táblázati szám a klasszikus latin, a kötőjeles alosztás pedig a

nyelvtanra utal. Az új ETO-ban 811.124'02'36 – ahol a 811.124 a latin nyelv, majd aposztrófos alosztás fejezi ki mind a klasszikus kort, mind a nyelvtant.

Megmaradt a népi alosztásnak a nyelvi alosztásból (a dokumentum nyelvének kifejezésére használatos alosztásból) való alkotása, de bővült a kivételek száma: (=11/=19) a fehér rassz általában, (=414) a feketék általában. Meg kell említeni, hogy a =414 nyelvi alosztás a csádi nyelveket jelenti, s ez alapján nem világos, hogy a csádiaknak mi is lenne a népi alosztásuk. Az eszperantó nyelv a régi ETO-ban még az élő nyelvek előtt szerepelt (800.892, nyelvi alosztásként =089.2, az eszperantó irodalom pedig 82-089.2). Az új ETO-ban az eszperantó is beilleszkedik a nyelvek közé (811.922, =922, és 821.922). Ugyanígy, a számítógép-programozás nyelvei a régi ETO-ban a természetes nyelvek előtti nullás csoportban szerepeltek (802-089, ill. =092), az új ETO-ban 811.93 és =93. Most már annak sincs elvi akadálya, hogy kifejezzük egy számítógép által generált, gépi kódú lírai költemény jelzetét: 821.93-14. Nagymértékben egyszerűsödött a **földrajzi** jelzetből levezethető analógiák szerkezete. (A földrajzi alosztás maga változatlan maradt.) A régi ETO-ban: (439) Magyarország, 914.39 Magyarország földrajza, 943.9 magyar történelem. Ez úgy változott, hogy a korábbi főtáblázati számokat elemekre bontották: 908(439) Magyarország általános ismertető leírása, 913(439) Magyarország földrajza és 94(439) Magyarország történelme. Megjegyezzük, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár saját tizedes osztályozási rendszere – amelyet még a névadó alapozott meg – ugyanezt az analitikus jelzetszerkesztést alkalmazta. Úgy látszik, hogy most érte utol a világ Szabó Ervint...

Nagy átalakuláson ment át a **vallástudomány** szerkezete is; a változás fő iránya rendszer-szemléletű. Míg korábban a keresztény vallás dominált, ez volt a leginkább kidolgozva, a többi vallások később kerültek sorra, elnagyoltan, most a főosztály elején egy terjedelmes kötőjeles korlátozottan közös alosztásba összehoznak

minden olyan aspektust, amely több vallásra is alkalmazható. Például a -23 minden valláson belül a szent könyvekre vonatkozik, a -312 pedig a vallásalapító élete, így Krisztus élete (korábban 232) most 27-312 lett, és ebből következően feltehető, hogy Mohamedet a 28-312, Buddhát a 24-312 jelzet fejezi ki (24 a buddhizmus, 28 pedig az iszlám új jelzete). (Így a korántsem legendabeli, hanem véresen valóságos VIII. Henrik is megkaphatja az anglikán egyház vallásalapítójának jelzetét, és ezzel meglehetősen kilóg a sorból...) Korábban a Biblia állt a tételes vallások táblázatának elején (22), ez után jött az arra épülő keresztény vallás, a többi vallás pedig a 29-es szakba szorult. Az új sorrend jobban tükrözi a vallások tényleges kialakulásának időrendjét. Az új ETO a 29-es osztályt a modern spirituális mozgalmak számára tartja fenn (pl. 299.2 ateizmus, 299.72 antropozófiai mozgalom, 299.93 scientológia).

A **társadalomtudományokon** belül a népeségstatisztikát beledolgozták a demográfiába, a társadalmi rétegződést a 316.343-as szakban kettőspontos viszonyítás váltja fel (a személyi alosztással kombinálva vagy anélkül). Jelentősebb változások vannak a közgazdaságtudományon belül (pl. az adózással kapcsolatos jelzetekben), sok apró változás a jogtudományban (ezen belül érdekes, hogy egyes egyházi jogi fogalmakon belül kettőspontos viszonyítással megjelennek a 2-es főosztály kötőjeles alosztásai, például a pápa jelzete a korábbi 348.321 helyett 348.3:272-732.2 lett.). A hadtudományon belül furcsa változás, hogy a rakétatüzérség korábbi külön jelzete megszűnt, beleolvadt a tüzérségbe. A – támadó jellegű – tengerészgyalogság jelzete (359.31) helyett mostantól a „partvédelmi gyalogság” jelzetét (359.3:356) kellene használni. (Ilyen gyalogság tudomásom szerint nem is létezik.)

Korábban elég sok gondot okozott a **feminista** elméletek besorolása. Erre leginkább a 396 nőkérdés vagy a 316.37-055.2 nők szociológiája kívánczolt. A szociológiai jelzetkombináció lehetősége megmaradt, de megjelent a 305 a nemmel, nemiséggel kapcsolatos tanulmányok,

a nőekkel kapcsolatos tanulmányok ezen belül a személyi alosztás révén: 305-055.2. A feminizmus a filozófiai irányzatokon belül saját számot kapott: 141.72. Az eddig szintén levegőben lógó posztmodernista filozófiának is helyet találtak: 141.78.

A **szociális gondoskodás** osztályában (364) néhány pont nullás alosztásból kötőjeles alosztás lett. Például 364.01 ⇨ 364-1, 364.023 ⇨ 364-23, 364.07 ⇨ 364-7, de az új számok terjedelme olykor bővebb, vagy a származtatás csak látszólagos, hiszen a jelentés megváltozott. Például 364.06 visszaélések a szociális gondoskodással kapcsolatban ⇨ 364-6 hozzájárulások és kifizetések. Máskor megmaradt a régi jelentés, de más számon: csoportterápia 364.044.26 ⇨ 364-785.24 vagy szociális munkások 364.6 ⇨ 364-43. Néhány szimpla jelzet helyett jelzetkombinációt ajánl az új ETO – például a 364.266 pszichoszomatikus fogyatékoságok helyett 364.692:159.944.4 vagy a 364.278 világnézeti problémák, pl. elidegenedés helyett 364.622:159.972. (Vegyük észre, hogy ezek a kombinációk növelik a tárgyszó jellegét.) A régi ETO-ban is volt lakásprobléma, de a hajléktalanság csak mint „szándékos hajléktalanság, pl. csavargás” szerepelt (364.273), az újban már megjelenik a 364:682.42 hajléktalanság, nyomor, és az okokra is utalni tudunk a -11 korlátozottan közös alosztással: 364.682.42-11-053.6 a hajléktalanság okai a tizenéveseknél.

A **természettudományokban** az 504-es szak egyes részei kerültek olyan helyekre, amelyeket szaktudományosan illetékesebbnek lehet tartani az 551.51-be. (Például az 504.31 (az atmoszféra szerkezete) Kibővült a környezetrombolással foglalkozó rész: korábban 504.05, most 504.5 szennyeződés, 504.6 fizikai tényezők okozta károk, 504.7 globális felmelegedés, 504.8 „nukleáris tél” és 504.9 környezeti vandalizmus. Az őslénytanon (56) belül korábban a mai állatok rendszertanának alapján lehetett analógiás jelzeteket alkotni. Az új ETO részletezi az őslényeket, így 568.1 őshüllők, 568.19 dinoszauruszok, 569.8 főemlősök, kihalt majomfélék, emberszabású majomfélék, 569.89

előemberek és emberfélék. A „homo sapiens” érdekes módon mind az őslényeknél, mind az állatrendszertanban előfordul. Ugyanakkor a mai állatok között is van 599.1 ősemmlősök. (Ennek a jelzetnek korábbi megnevezése „méhlepény-nélküliek” volt.)

A fizika és kémia területén is sok az apró változás. A legtöbb esetben eddig nem használt jelzettartományokba irányítják át a korábbi témaköröket. Emiatt gyakran hosszabbak lettek a jelzetek. Egy példa erre: az állatkertek korábban az állattan élén álltak, az 59.006 jelzettel (a .006 a szempont szerinti alosztásból került oda, mint elhelyezési szempont), most pedig 59:069.029 lett a jelzetük (ez a 069 már a múzeumokhoz közelíti őket). Olyan is akad, amikor az állattanból az ősellattanba kerül vissza valami, például a koponyátlanok, csőszívűek, az 597.1-ből az 566.3-ba. A háziállatok nyilván praktikus okokból kerültek át az 599.75-ből a mezőgazdaságba (636).

Az **orvostudományban** egyes jelzetek egyszerűsödtek, mások tovább osztódtak, a megnevezések finomodtak, és olyan is van, amelyet kettőspontos viszonyítással fejeznek ki. Erre példa a magzati szív élettana, amely 612.179.2-ből 612.647:612.17 lett. A megszüntetett jelzetek gyakran a tovább használható kategóriába esnek.

A **műszaki tudományok** változásai nagyobbak, de szakismeret hiányában azokat még kevésbé tudom megítélni. Itt is feltűnik a kettőspontos viszonyítás, például az egyes motorfajták járművek szerinti tagolásánál. A járművek osztálya (629) jelentős változáson ment át. A 629.1 szárazföldi és vízi járművek összevont osztálya megszűnt, helyette új osztály lett a 629.3 szárazföldi járművek és a 629.5 vízi járművek. Ennél fogva kettévált a 629.334 lakókocsi és a 629.514 lakóhajó is. A légi- és űrjárműveken (629.7) belül megjelent az űrrandevú (629.7.076.66) és a légkörbe való visszatérés (629.076.8). Az űrállomásokon belül lett egy Föld közelében keringő űrállomás jelzet (629.786.2).

A **mezőgazdaságban** újdonság, hogy a 61-es osztály végéről (619) ide költöztették át

az állatorvostudományt (új jelzete: 636.09). A jelzetszerkesztés nem nevezhető egyszerűnek: 636.09 állatorvostudomány, 636.1 lovak, 636.1.09 a lovak betegségei. A szervi betegségek kifejezésében a megfelelő embergyógyászati jelzetet kell hozzákapcsolni, innen 636.1.09:616.24 a lovak tüdőbetegsége.

A **vegyiparban** a korábbi számvégződéses alosztás helyett aposztróffal fejezzük ki az oxidokat: 661.8'022. Így 661.852 ólomvegyületek és 668.852'022 ólomoxidok, illetve 661.872 vasvegyületek és 661.872'022 vasoxid. A kohászatban is barátságosabbá váltak az ötvözetek. Itt a korábbi számvégződés ötvözeteket most a .055 jelzetelem fejezi ki, és a korábbi aposztrófos összeillesztést a kettőspontos viszonyítás sokkal egyszerűbb sémája váltotta fel: 669.3 réz, 669.5 cink és 669.6 ón, ebből 669.3.055:669.5:669.6 a réz ötvözete cinkkel és ónnal. (Korábban 669.35'5'6.) Az egész 6-os főosztályra jellemző a jelzetek tovább részletezése. És, ahogy már volt róla szó, a 681-ből költözött át a számítás-technika a 004-es szakba.

A 7-es szak elején, a **művészetek** általános jelzetei között is akadnak újdonságok. Változást jelent, hogy a reneszánsz, barokk és rokokó a korábbiaktól már nem a földrajzi jelzet mögé kerül, hanem közvetlenül kapcsolódik a főtáblázati számhoz. Ugyanez érvényes a klasszicizmusra: míg korábban a 7.035(45)2 fejezte ki az olaszországi klasszicizmust és 7.035(439)2 a magyarországit, addig most a 7.035.2 lett a klasszicizmus száma, és csak ezután jön számításba a helyszín.

Az új ETO-ban aposztrófos alosztásokkal érzékeltethetők az egyes fejlődési szakaszok, pl. 7.03'01 archaikus kor, 7.03'02 klasszikus kor. A stílusok fejlődése nem áll meg az absztrakt irányzatnál (7.038), hanem folytatódik. Ide került át a konstruktivizmus (7.038.11 – korábban 7.037.6), és olyan új jelzetek jelentek meg, mint 7.038.3 kinetikus művészet, op art, 7.038.51 pop art, 7.038.531 performance, testművészet, 7.038.532 mail art, book art vagy a 7.038.55 installációk. Jelenleg a legutóbbi művészeti stílus a posztmodernista művészet (7.038.6), de a rend-

szer nyitott a még újabb irányzatokra is.

A **filmtudományon** belül az egyik jellegzetes változás a filmműfajok elszakadása a korábbi irodalmi analógiáktól. A régi ETO-ban 791.43-312.4 volt a bűnügyi film (a 82-312.4, azaz a bűnügyi regény mintájára), most 791.22 a műfaji csoportosítás, ezen belül a 791.221.5 a thriller és a krimi, 791.221.6 az erőszakos film, 791.221.7 az akciófilm, 791.221.71 a katasztrófafilm és 791.221.9 a horrorfilm. Van háborús film (791.222), és külön jelzete lett a pornófilmnek is: 791.221.226 – azelőtt ezt a 82-993, az erotikus irodalom analógiája segítségével próbáltuk kifejezni. Említésre méltó, hogy a szépirodalmi párhuzamból is maradt valami, de a korábbinál direktebben. A 791.221.8 fantázia-filmek, 82-311.9 tudományos regény, ebből a 791.221.8:82-311.9 viszonyítás csinál science fiction-filmet. A másik jellegzetes változás a filmszereplőtípusok (791-5) kötőjeles részletezése. Például: 791-54 rossz fiúk, 791-55 rossz lányok, 791-551 gengszterek női, és még olyanra is van külön jelzet, mint a buta szőke nők (791-561). Mivel a régi ETO-ban a 791-es osztály még általában szólt a nyilvános szórakozásokról és látványosságokról, és ezen belül volt a filmművészet (791.43), most pedig az utóbbi az egész 791-es szakot kitölti, nagymértékben át kellett rendezni a szakokat. A régi számok új értelmezést kaptak. Így például a 791.43 leszűkült a film közönségre gyakorolt hatására, a 791.6 pedig (korábban: nyilvános ünnepek, karneválok) lett a filmipar. Ezen belül a 791.635 a filmszínészet, amelyhez személyi általánosan közös alosztásokat kapcsolhatunk: 791.635-055.1 filmszínészek, 791.635-055.2 a színésznők, 791.635-053.2 a gyerekszínészek, 791.43:791.221.6-053.6 az erőszakos filmek hatása a tizenévesekre (ez a példa az új ETO-táblázatban tévesen szerepel).

3. Mi a baj az új ETO-val?

A jelentősebb vagy érdekesebb változások említésénél említettem néhány olyan új problé-

mát, amelyet az ETO-reform okozott. Alább inkább az általánosabb bajokat foglalom össze. Magával a magyar nyelvű kiadással az a baj, hogy – emberi körülmények (az új kiadásért felelős munkatárs váratlan halála) miatt per sze érhetően – kissé össze lett csapva. Van nak benne hiányzó jelzetek (amelyeket a kéz iratba utólag kellett volna beleírni, de mi vel erre már nem volt mód, üresen marad tak). Ilyen például a kecskehús jelzeténél ta lálható kimaradt magyarázat. Ezt olvashatjuk: 637'6 ≅ Kecsketej. (Itt a logika szerint a ha sonlóságjel után 637.1'639-nek kellene állnia.) A kevés idő, a munkaerőhiány, esetleg a fordít andó anyag újszerűsége magyarázhatja, hogy a régi ETO már megszokott, de az új ETO-ban nem szereplő megnevezései közül sok még uta lálásként sem szerepel a betűrendes mutatóban. Ilyenek például (csak az A-betűs címszavak kö zül válogatva): adatgyűjtés módjai (statisz tika), adattár (dokumentumforma), adogatás (sport), adókönyvi bejegyzések, adókulcs meg határozása, agronómia, akadályfutás, áldozás, algebrai testek, államháztartástan, állami ki adások elmélete, állatok tartása terelésre, állat rakodó pályaudvar, állatsereglet (szórakozás), állatvilág mint környezet, állatvilág védelme, állományon kívüli munkavállalók, álművé szet, András napi szokások, anyanyelvi neve lés, áralakító tényezők, armatúra (gépelem), árnyék (művészet), árnyékszóna (szeizmog ráfia), árvák járadéka (társadalombiztosítás), árvízmentesítés, ásványi gyanta, ásványok anyagállapota, asztronómiai kormeghatározás (régészet), átfordulások (akrobatika), átkelő hajó, átlátszatlan alapú fénykép, atombomba, autokód (adatfeldolgozás), automatikus progra mozás (numerikus matematika), ázsiai nyelvek. Sok esetben maga a jelzet benne van a táblázat ban, de hiányzik a betűrendes mutatóból. Ilye nek: alkímia, állami tulajdon, általános metafizika, általános sejttan, vagy „ásványok optikai jellemzők szerint”.

Van olyan is, hogy a jelzet összeállítha tó, példaként esetleg szerepel is, de nem ke rült bele a betűrendes mutatóba: agyda ga-

nat, amatőr színjátszók, atomfizikai modellek. Egyes esetekben találunk hasonló címszót, de egy kicsit eltérő jelentéssel vagy más helyen. Erre is néhány A-betűs példa: A régi ETO-ban van „adminisztrációs helyiségek” a munka ügyben és a szempont szerinti alosztásokban. Az új ETO-ban csak „adminisztratív helyiség” van, méghozzá az építészetben belül. A régiben van „akadályverseny” (a kerékpársportban, a motorkerékpársportban és a lósportban), az újban csak az „akadálypálya” maradt meg. A régiben az orvostudományon belül szerepel az „amnesia” (616.89-008.46), az újban csak a pszichológián belüli „amnézia” maradt meg (159.953.7), de az sem a „felejtés” korábbi szá mán (159.953.6). A régi ETO-ban van „apaság megállapítása” (családjog), az újban „apasági biztosítás” (szociális biztosítás). A 657.422.7-es jelzet a régiben árukönnyvelés volt, ma árukész letnek nevezik. A régiben az ásványolaj kenő anyagként szerepel, az újban tulajdonságként (-032.32). A régiben volt aszalás, az újban aszalt gyümölcs. Az átok a régi ETO-ban az erkölcsön belül szerepelt, most a valláson belül. A régiben a pszichológián belül volt „autoszuggesztív”, most „önszuggeszció” van, a pszichiátrián belül. Ezekon kívül is se szeri, se száma az eltérő meg fogalmazásoknak: agrárszociológia ⇨ ökológi ai alrendszerek és intézmények szociológiája; agrotechnika ⇨ mezőgazdasági munkálatok; agyagfalazat ⇨ falazás döngölt földdel, dön gölt vályogfal (csömöszölt fal), vályog; algebrai oszthatóság ⇨ összeadás, kivonás, szorzás, osztás, haladványok, oszthatósági elmélet (algebra); állatábrázolás ⇨ állatvilág ábrázolása; állati erővel vontatott jármű ⇨ állati szállítá son alapuló eszköz; állattani technika ⇨ ál lattan módszertana; alsóvégtagizmok ⇨ alsó végtag izmai; általános műveltség ⇨ általános képzés; amatőrkedés otthon ⇨ amatőr kreatív tevékenység; analgetica (gyógyszerészet) ⇨ gyulladásgátló fájdalomcsillapítók; analitikus mérleg ⇨ precíziós mérlegek, laboratóriumi mérlegek, kémiai, fizikai mérlegek; ankét (statisztikai módszer) ⇨ kikérdezések, becslések; antidepressívum -> psychoanalepticumok;

ápolók ⇒ aktív szereplők, gyógyító személyzet; auditív emlékezet ⇒ emlékezet típusai, vizuális, auditív; automatikus felvilágosítások távbeszélőn ⇒ automatikus telefonos információs szolgálat (de így nincs benne a mutatóban); autópályák ⇒ utak gépjárművek számára, autópálya; ázalék-állatok ⇒ csillós egysejtűek, ciliata, infusoria. Ha egy lapozható betűrendes mutatót veszünk alapul, akkor persze nem nagy probléma az eltérő írásmód. De számítógépes környezetben nehezebb átsiklani az ilyen különbségeken. (Sok integrált könyvtári rendszer összetett keresési üzemmódjában nem lehet a tárgyszavak, megnevezések között is böngészni, hanem elvárják az olvasótól, hogy a megfelelő névalakot használja.)

A betűrendes mutató elkészítésében nyilvánvalóan kimaradt egy lépés: az új címszavaknak a régi címszavakkal való összehasonlítása. Az ilyen javítások céljára a legjobb eszköz az internetes kiadás lenne. (És nem hiszem, hogy a magyar betűrendes mutatóra is vonatkozna a konzorcium szerzői joga.)

Némelyik tárgykör módosítása igen szubjektív, nem igazán átgondolt. (Ilyen a filmszereplők kategorizálása, amelyet már említettük.) Az új ETO túlnyomórészt logikusabb lett, de vannak bosszantó kivételek. A régi ETO-ban a festészetben, a festészet technikáján belül szerepelt egy szimpla jelzet: 75.021.322 akvarelltechnika. Az új ETO ezt „logikusan” úgy fejezi ki, hogy a festészet technikájánál utal a 7.02-re (művészeti technikák), onnan a -03 anyagok szerinti általánosan közös alosztásra, a -035.67 színezékek, festékek alcsoportban a 667-es osztályra (festéstechnikai iparágak), a 667.633.2 (bevonó festékanyagok a kötőanyag fajtái szerint), onnan a 667.621-re (kötőanyagok mint bevonóanyagok pigment nélkül), ezen belül van a 667.621.2 (vizes kötőanyagok, víz alapú kötőanyagok), innen a 667.632-höz kell visszaugranunk, ott egy 66.02/.09-es analógiát találunk, ebből 66.066.3 emulzió megszüntetése, amit már csak a festészetre kell alkalmaznunk, az eddig félbe maradt jelzetet elől és hátul is ki-

egészítve: 75.021.32-035.676.332.066.3, azaz ETO-nyelven kiolvasva: „festészeti technika víz alapú bevonó festékanyaggal, vizes kötőanyaggal és az emulzió megszüntetésével”. Gusztus dolga, de nekem valahogy jobban tetszik a régi, egyértelmű jelzet, amely nem utal sem az anyagokra, sem a festékiparra

Némileg hasonló az a probléma, amelyet a szlengszótáraknál mint tárgykörnél említettem. Az analógia logikusnak látszik, de egy ponton megbicsaklik. (Nincs olyan jelzetelem, amelyet analógiásan át lehetne vinni a megalkotandó jelzetre.) A szótárak kezelése ugyanakkor strukturális probléma is. A (038)-as formai alosztás előre vetése megsérti azt a jelzetalkotási szabályt, miszerint az ETO jelzet minden esetben fő- táblázati számmal kezdődik. Itt a (038) formai alosztás fő- táblázati számként viselkedik, pedig nem az. Az sem világos, hogy hova kerülne a cédulakatalógusban. Feltehető, hogy az új ETO szerkesztői itt már a számítógépes online katalógusokkal számoltak, ott pedig nincs előre-hátra, minden egyszerre elérhető. Nem találtam magyarázatot arra, hogy az új ETO miért szüntette meg a korábbi pont nulla nullás, szempont szerinti általánosan közös alosztásokat. Ezeket nem lehet automatikusan bedolgozni semmilyen más jelzetbe, így a most létrehozott kötőjeles, tulajdonságokat jelölő általánosan közös alosztásba sem. A megszüntetéssel romlott a jelzetelem precízitása. Egy példa: a 623.454.8.004.4 korábban jól kifejezte az atomfegyverek őrzésének és védelmének fogalmát. A szempont szerinti alosztások megszüntetése miatt vagy megállunk az atomfegyvernél, vagy erőltetett módon a kereskedelmi technikán belüli raktározás jelzetével viszonyítjuk (annak ellenére, hogy itt semmiféle kereskedelemről nincs szó – reményeink szerint). Külön említem azokat a régi problémákat, amelyeket az új ETO sem oldott meg. Ilyen a földrajzi alosztásban a több kontinensre kiterjedő országok jelzete, amelyet továbbra is csak a plusz jellel vagyunk képesek kifejezni. Az ilyen összekapcsolt jelzeteket továbbra is csak egyezményes alapon lehet használni, ezek

megkövesedtek és az ETO tárgyyszó jellegét erősítik. Megoldatlan az Európai Unió, a már több ezernyi exobolygó vagy a tárgyi néprajz jelzete. A betű szerinti alosztás nemcsak megoldatlan, hanem itt egyenesen romlott a helyzet. Az új ETO a földrajzi alosztások finomítására egy 3 betűből álló kódot javasol. Így például Miskolc helyett MIS lenne írandó. Ez meglehetősen zavaros, nem eléggé specifikus (gondoljunk például a „Szent”, „Duna” vagy „Szabad” betűkkel kezdődő helységnevek sokaságára). A prekoordináltság is maradt. Az új kiadás ugyan egy picivel készségesebb néhány részterület utólagos összekapcsolhatósága tekintetében, így például a szociológián belül megjelent a kulturális tevékenységek szakszociológiája. (316.74:001 tudásszociológia, 316.74:2 vallásszociológia, 316.74:81 nyelvészociológia.) Az egyéb szakszociológiák számára azonban nincs ilyen lehetőség. Nem hiba, csak feltűnő a 4-es főosztály betöltetlensége. Amikor a magamfajta könyvtáros az ETO reformjáról hall, azonnal megdobban a szíve: istenem, vajon mi került a 4-esbe? Még semmi. Most a számítástechnika kibokrosodása alkalmat adott volna a „rendelkezési állományba helyezett” főosztály reaktiválására, de a reformerek még mindig nem tartották alkalmasnak az időt. A számítástechnika a finommechanikából (ahova nem igazán illett bele), átkerült az általános főosztályba (ahova ugyanúgy nem illik).

4. Néhány javaslat

Az alább olvasható javaslataim csak a fenti problémák enyhítésének lehetséges útjait rajzolják fel, hiszen ezen a területen valójában egy szélesebb, nemzetközi vagy legalábbis országos szakmai eszmecserére lenne szükség. Két radikális lépés lehetősége ötlött fel bennem. Az egyik a *leíró katalógizálás és a tartalmi feltárás eredményeinek szerves összekapcsolása*. A tartalmi osztályozásban fel kellene használni az egységesített névalakokat, akár olyan részletességgel is, mint ahogyan azok a rekord leíró mezőiben szerepelnek. Ha nem

akarjuk betűről betűre megismételni az ott szereplő információt, akkor a névalosztás helyett a tárgyköri keresésben is arra a mezőre kellene mutatnia a katalógusnak, illetve onnan venni a katalógusrekord megjelenítéséhez az adatokat. A másik változtatási javaslatom a *teljes posztkoordináció* bevezetésére irányul. Arról van szó, hogy az olyan jelzetelemeket, amelyek a hagyományos leírásban valamely tágabb rendszeren belül finomításra szolgálnak, külön is tegyük kereshetővé.

Ezzel kapcsolatban nagy eredményt értek el az OMIKK-ban: csonkolásos kereséssel és a találati halmazban való további kereséssel elvileg még az is megvalósítható, hogy egy kötőjeles korlátozottan közös alosztást megtaláljunk. Az alkalmazott technikát azonban az Aleph rendszer korlátai miatt csak nehézkesen lehet alkalmazni. További hátrány a keresés többlépcsős jellege. Mindenképpen kell hozzá könyvtáros segítség.⁴

Én egy másik megközelítést javaslok.

A tartalmi feltárás segédkönyvtáros-képző tanfolyamán már régóta azt mondom a hallgatónak, hogy próbáljanak *gépiesen* gondolkodni, azaz az elemzést teljesen formálisan végezzék el. Ha például van egy ilyen irodalmi jelzet: 820-322.4, és az ebben a formában nincs benne a táblázatban (a könnyebbség kedvéért a régi ETO-ból veszem a példát, de a logika érvényes az új ETO-ra is), akkor vegye észre, hogy itt a 820 angol irodalom, a 82-32 elbeszélések és a 820-312.4 bűnügyi regény jelzeteinek kombinációjáról van szó, amelyet ugyanúgy lehet felfejteni, ahogy azt létrehozták. Ha ezzel az egyszerű, formális elemzéssel értelmezhetünk egy a táblázatban nem szereplő, komplex jelzetet, akkor ezt nemcsak a hallgató, hanem a számítógép is meg tudja csinálni, ugyanazt a logikát alkalmazva. Igaz, hogy a 82-322.4-ben olyan jelzetelemek kombinálódnak, amelyek külön-külön mást jelentenének, mégis lenne rá mód, hogy érzékeltessük részelem voltukat. Például egy előtaggal, amely megfosztaná őket elsődleges

jelentésüktől. Ha a 82-32 elbeszéléseket jelent, illetve az elbeszélés műfaját, akkor egy előtaggal (például egy százalék jellel) ellátott 82-32 jelenthet minden olyan művet, amely elbeszélés, függetlenül a nemzeti irodalomtól, következésképp a %82-32 keresőkérdéssel meg lehetne találni minden egyes elbeszélést. Ezen a ponton idézzük fel a tudományos-fantasztikus film viszonyított jelzetét az új ETO-ban! 791.221.8:82-311.9 (a fantázia-film és a tudományos regény metszete). Ebben a viszonyításban semmi regényszerű nincs, tehát téves találat lenne a tudományos regényre irányuló keresésnek. Az általam javasolt prefixum tisztán külön tartaná a műfajt. Így festene: 791.221.8 és %82-311.9. (Az „és” itt azt jelenti, hogy ezek egymástól független, nem összekapcsolt jelzetek.) Kissé bonyolultabban ugyan, de hasonló logikával állíthatnánk elő a 82-32 elbeszélés és a 82-312.4 bűnügyi regény kombinációjából a bűnügyi elbeszélést. Ebben az esetben a kötőjel előtti prefixum jelezné, hogy nem a regényről, hanem a bűnügyi válfajról van szó. Tehát: %82-32 és %82%-312.4, azaz bármilyen novella és bűnügyi tartalom bármilyen irodalmi formában. Ha mellé tesszük a %820-at, akkor a találatokat tovább szűkíthetjük az angol nyelvű irodalom alapján.

A katalógizálás folyamatában a tartalmi feltárónak ugyanúgy kellene dolgoznia, mint eddig. A dokumentum elemzése alapján előállítaná a 820-322.4 jelzetet, majd a számítógép a program alapján automatikusan előállítaná hozzá a %820, a %82-32 és a %82%-312.4 elemeket, amelyek a posztkoordinált keresés során használhatók. Mindez csak első nekifutás, és csak azért dobom be a szakmai köztudatba, hogy gondolkodhasunk róla. Végző soron a számítógép minden olyan jelzetkombinációt fel tudna fejteni, amit mi, emberek, amikor jelzeteket értelmezünk. Csak a megfelelő programot kell megírni hozzá.

5. Bevezethető-e az új ETO?

Amikor könyvtárosokkal beszéltem az új ETO-ról, rendszerint a bevezetésének nehézségeit említették: nincs elég munkaerő, hogy az új jelzeteket visszamenőlegesen is átvezessék, az új jelzetekhez új raktári táblázat is kellene, az pedig jelentős raktári mozgással is járna. De ha nem veszünk tudomást az ETO fejlődéséről, akkor lemondunk az új jelzetek alkalmazásának hasznáról is. Írásom befejező részében ezekre a problémákra kínálok gyakorlati, bár vitatható és olykor *fél*-megoldásokat.

A változtatások legnagyobb részben úgy történtek, hogy az új jelzettartományokat a korábban üresen álló tartományokban hozták létre, így semmilyen elvi akadályja sincs annak, hogy – kényelmi vagy szervezési okokból – a régi jelzeteket is megtartsuk. (Az új ETO-hoz kiadott konkordanciajegyzék⁵ maga is tartalmaz egy olyan típust, hogy bár a jelzet az új táblázatban már nem szerepel, de azért csak „használd tovább”. Ilyen a közkiadások elmélete, az iparpolitikai vagy közlekedéspolitikai intézkedések, az áremelkedés és árcsökkenés, az államfői jogkör, a szellemi alkotás joga vagy a magfizikán belül a modellek.) De ezeken az „engedélyezett” átfedéseken is túl lehetne menni. Az online katalógusok korában ugyanis mindegy, hogy a könyv fizikailag hol van, a keresett témakörhöz tartozó rekordokat tetszőleges rendben meg lehet jeleníteni. Ha például a számítástechnika régebbi könyvei a 681.3-ban maradnak, az új művek pedig a 004-be kerülnek, az online katalógus – a megnevezés alapján – még mindig összehozhatja azokat. Még egy esetleges „virtuális polcon” is úgy tüntetheti fel őket, mintha egymás mellett lennének, és csak a konkrét raktári jelzetből derülne ki, hogy maguk a könyvek két, egymástól esetleg távol lévő raktári részben találhatóak. A régi és az új jelzetek együttélése nem okozna nagyobb zavart, legalábbis nem akkorát, mint amekkorát a cédulakatalógusok idején okozott volna, amikor is a régi katalógust minden nagyobb szabású változásnál kénytelenek vol-

tunk lezárni, és új katalógust kellett kezdenünk. Van néhány olyan jelzettartomány, ahol ez a rendtelenség benyomását keltené, mivel a régi jelzet az új ETO-ban is szerepel, de más értelemben. Ilyen a 791, amelyik a régi ETO-ban általában volt „nyilvános szórakozások és látványosságok, bemutatások”, az újban pedig ide került a korábban 791.43-ként jelölt filmművészet. A 791.43 új értelme „a film hatása a közönségre”, de meghagyták azt a jelentést is, hogy „a mozi általában”. De még itt is lehetséges a régi számok megtartása, csak jelezni kellene, hogy mikori értelmezésről van szó. Például: 791.43 {1990}. *Prokné Palik Mária* a besorolási adatok összefüggéseinek és változásainak gráfszerű koncordanciáját javasolja.³ Az általam javasolt, évszamos megoldás ismerős a publikációban közölt katalógizálási rekordokból (CIP), ahol hasonló módon jelzik például a Dewey-jelzet forrását (konkrétan a kiadás számát tüntetik fel). A régi és az új jelzetek együttélése, valamint a jelzetelemek külön kezelése látszólag sértené az ETO nemzetközileg érvényes elveit. De ne felejtjük el, hogy az ETO nem szentírás, azt az egyes könyvtárak sajátosságaihoz hozzá lehet igazítani. Ha egy könyvtárhoz hozzá lehet, akkor több könyvtárhoz is hozzá lehet. Mivel végig online katalógusokban gondolkozunk, a hivatkozásokon múlik, hogy ha valaki a Föld egy távoli pontjáról egy olyan számon keresne egy témát, amelyet nem jelzeteltünk át (és csak régebbi dokumentumaink vannak, a régi jelzetten), akkor is megtalálja a könyvet. Az online katalógus azon a helyen is jelezheti a könyvet, ahol ugyan nincs, de ahol volt vagy lennie kellene. A korábban felvetett, a posztkoordinálás megkönnyítését szolgáló részelemek (amelyeket fentebb % jellel mutattam be) bevezetése sem okozhatna zavart, annál kevésbé, hogy a megkívánt kötelező prekoordinált jelzetek mellett, azok kiegészítésére alkalmaznánk őket. (Még a tartalmi feltárók munkáját sem nehezítené meg ez a sok analitikus jelzetelem, hiszen azokat a számítógépes program katalógizálói beavatkozás nélkül állítaná elő.) Mindenképpen szükségesnek látom a régi és az

új ETO emberközpontú (élőnyelvi), egységes betűrendes mutatójának összeállítását és számítógépes karbantartását.

Végére hagytam az új raktári katalógus kérdését. Lehetségesnek tartom, hogy az új könyveket is a régi raktári helyre tegyünk (bár az online katalógusban már új jelzettel szerepelnek), sőt, azt is, hogy egy témakörnek esetleg több raktári jelzete is lehessen. (Egy mű egyetlen raktári jelzetet kapna, de a témakörhöz tartozó művek vagy az egyik, vagy a másik jelzetet kapnák.) Csak az azonos művek új kiadásaira kell odafigyelni. De ebben már gyakorlatunk van, az új kiadásokat eddig is összehoztuk – vagy a régi, vagy az új helyen.

Hivatkozások:

1. Universal decimal classification / magyar, rövid. kiad. Egyetemes Tizedes Osztályozás : FID Publ. No. 691 / [szerk. Babiczky Béla, Schneller Károly] / [közread. az] OMIKK, OSZK-KMK / [. közrem. Cséfalvy Olga et al.]. - Rövid. kiad. - Bp. : OMIKK : OSZK KMK, 1990-1991. - 2 db 29 cm
2. Egyetemes Tizedes Osztályozás : UDC Publ. No. P057 / [. szerk. és bev. Barátné Hajdu Ágnes] ; [. közrem. Ackermanné Kelő Kamilla et al.] ; [közread. az] Országos Széchényi Könyvtár Könyvtári Intézet. - Budapest : KI, 2005. - 3 db 29 cm
3. PROKNÉ PALIK Mária: A tartalmi feltárás problémái online könyvtári katalógusokban. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 52. köt. 2005. 11–12. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4243&issue_id=467
4. MARTON József – PROKNÉ PALIK Mária: Adatbázis transzformációalapú kereshetőségjavítása: ETO-kereshetőség a BME OMIKK Aleph rendszerében. = Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 56. köt. 2009. 2. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=5057&issue_id=501
5. Az Egyetemes Tizedes Osztályozás 1990. évi közép- és 2006. évi (2000. évvel lezárt) teljes kiadásának összehasonlító jegyzéke. Bp. : Könyvtári Intézet, 2008. Szerk. Fejős László. Kézirat gyanánt.

Prokné Palik Mária megjegyzései a kézírathoz

1. Géppel kezelhető adatbázis esetén lehetőség nyílik az összetett jelzetek önálló jelentéssel bíró jelzetrészei, az általánosan közös önálló és nem önálló alosztások szerinti keresésre. Ezeket a jelzetrészeket minden esetben meghatározott metanyelvi jelek jelölik. A speciális alosztások jelentése azonban más és más lehet, attól függően, hogy mely táblázatban, vagy táblázatokban sorolták fel azokat. Kereshetővé tételük további fejlesztéseket igényelne.
2. Számítógépes adatbázisok esetén elengedhetetlen a jelzetek egyértelmű használata. Ezt a célt úgy érhetjük el, ha besorolási adatál-

lományt hozunk létre. A besorolási adatnak tartalmaznia kell a numerikus jelzetet, a jelzet természetes nyelvű meghatározását, a jelzet bevezetésének, illetve megszűnt jelzet esetén a megszűnésének dátumát. Utalókkal kell jelezni, hogy a megszűnt jelzeteket milyen új jelzet vagy jelzetek váltották fel, illetve az adott jelzet bevezetése előtt milyen jelzetet vagy jelzeteket használtunk az adott tárgykör osztályozására. Ily módon lehetőség nyílik a jelzetváltozások követésére a katalógusban. A jelzetek természetes nyelvű meghatározása egyszerűbbé teszi az ETO jelzetek szerinti keresést a katalógusban.

Ungváry Rudolf: Észrevételek egy ETO-ról szóló tanulmányhoz

Mándy Gábor az Egyetemes Tizedes Osztályozási rendszer (ETO) hibáit a régi kiadás alapján elemezi és bírálja, miközben az új kiadás magyar változata már évekkel ezelőtt elérhetővé vált. Ez nonszensz. Attól, hogy a könyvtári katalógusokban még alig tértek át az új kiadás használatára, az új ETO még lehet sokkal jobb vagy sokkal rosszabb, mint a régi. Másrészt a régi és az új kiadás között készen vannak, és bárki számára hozzáférhetők a *konkordanciátáblázatok*. Csak nem a régi ETO a hibás abban, hogy az újra nem tértek át? Arról sem ír érdemben, hogy a régi ETO-nak létezik a teljes kiadása, amellyel rendkívül pontosan lehet osztályozni. A nagy könyvtárakban ma gyakorlatilag ezt használják, ennek részletezettsége lényegesen nagyobb az általa tárgyalt középkiadásénál.

Annak, hogy az ETO prekoordinált, más szóval monohierarchikus rendszer, ma már nincs köze ahhoz, hogy mellérendelő módon használják. Senki sem követi azt az archaikus elvet, hogy minden dolgot csak egy-egy osztályba sorol-

janak; ezt már a múlt század elején sem igazán követték. Elég ehhez bármelyik ETO-t használó nagy könyvtár online katalógusába belepillantani: a dokumentumrekordokhoz rendkívül sok esetben kapcsolnak egynél több ETO-jelzetet. A mai osztályozó, aki a tárgyszavas tartalmi feltárás kultúrájában nőtt fel, az ETO jelzeteit is úgy használja, mintha tárgyszavak lennének. Éppen nem a kettőspontos viszonyítással, mert az mindig csak az adott jelzet speciálisabbá tételére való. Ez a teljes kiadást használva nem valami gyakori igény. A + jeles, vagylagosságot jelölő összekötésről, meg a / jeles összefoglalásról nem beszélve, melyek alig fordulnak elő. A gyakorlatban az ETO jelzeteivel is afféle koordinált indexelés folyik. Néhány példa az OSZK-ból:

Villamos vezetékek és berendezések
 696.6: 657.47 (439) (083.133)
 621.332.3: 657.47 (439) (083.133)
 GE Hírlevél
 085.3
 621.32.03